

gledov in prizadevanj v različnih deželah. Doslej sta se tega seminarja udeležila dva Jugoslovana, boljše pa je sodelovanje na področju seizmologije. Začetki segajo v leto 1963, v čas skopskega potresa. Japonski predavatelji seminarja izdajo vsako leto posebno publikacijo, ki je neke vrste pregled raziskovalnih rezultatov in prizadevanj na tem področju. Udeleženci seminarja prav tako pripravijo poročila svojih predavanj, ki jih ob koncu natisnejo v posebni publikaciji. Ta je koristen pregled stanja po posameznih deželah in v marsičem edini ali eden redkih informatorjev o izjemnih naravnih nesrečah, o katerih vemo še vedno premalo.

Milan Orožen Adamič Japan, Land of Natural Disasters

One day, at a symposium entitled "Technology for Disaster Prevention", dr. Kinoshita told the participants of the meeting, somewhat jokingly, that "Japan is a kind of supermarket for natural and other kinds of disasters". We smiled at his words, but at the same time inwardly reflected on their deeper meaning. We were aware, of course, of the particular geological and geographical characteristics of Japan, which, throughout its history, has had to face many different kinds of natural and other disasters. Among the worst were the consequences of the Kanto Earthquake, which hit Tokyo in 1923. More than 140 thousand people perished in the fire which ensued, and the material losses were greater than 2 billion dollars.

Gašenje požara s pomočjo letala.

VAJA »NNNP — KRAS 86«

Janko S. Stušek*

Zaradi vedno večje uporabe nevarnih snovi, uvajanja škodljivih tehnoloških procesov in zaradi vojne nevarnosti je prebivalstvo v svetu in pri nas vedno bolj ogroženo. Razmere nas silijo k stalnemu spremljanju stanja in pripravam, da nas nesreče ne bi doletele nepripravljene. Ob dolžnosti družbe, da se stalno pripravlja na preprečevanje posledic katastrofalnih nesreč, še zlasti pod vtisom številnih požarov v naravnem okolju istrskega, dalmatinskega in črnogorskega primorja je bilo v socialistični republiki Sloveniji sprejeto priporočilo Zveznega sveta za civilno zaščito o izvedbi vaje civilne zaščite pod okriljem akcije »Nič nas ne sme presenetiti!« na temo požar v naravnem okolju.

Priporočilo in zasnovo za vajo je sprejel Republiški štab za civilno zaščito SR Slovenije. Izhodišče za izvedbo vaje je bila dejansko velika požarna ogroženost obalno-kraškega območja in številne izkušnje s požarom v naravnem okolju, ki jih imamo tudi v Sloveniji. Z ukazom vodstva vaj na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite v SR Sloveniji pri Predsedstvu SR Slovenije je vaja dobila ime »Skupna taktična vaja civilne zaščite NNNP — KRAS 86«.

Glavne aktivnosti so bile izvedene v občini Ilirska Bistrica 18. oktobra 1986.

Razlogov za izvedbo vaje »NNNP — KRAS 86« v vseh občinah obalno-kraškega območja je več kot dovolj. Statistični podatki Gasilske zveze Slovenije in Požarnega inšpektorata SR Slovenije nam kažejo, da je bilo kljub stalni in obsežni informativnopropagandni protipožarni dejavnosti v preteklem letu v Sloveniji več požarov v naravnem okolju kot leto prej. Tako je bilo v letu 1986 na odprtih prostorih 484 požarov, leto pred tem pa 323. Kar 137 (27 več kot v 1985. letu) je bilo gozdnih požarov. Če pri vseh navedenih številkah o požgani naravi upoštevamo še škodo, ki stalno narašča, lahko upravičeno dvomimo o uspehih požarne preventive v Sloveniji.

Statistični podatki kažejo, da so uspehi večji tam, kjer smo požarno najbolj ogroženi: na obalno-kraškem borovem območju. Na Zavodu za pogozdovanje in melioracijo Krasa v Sežani, ki upravlja s pretežnim delom obalno-kraškega gozdnega omočja, ugotavljajo, da je požarov v naravnem okolju na njihovem območju manj, tako po številu kot tudi po obsegu. Še vedno pa je najpogostejši vzrok zanje požig trave pri čiščenju zemljišča. V obdobju 1981—1984 je železniško gospodarstvo povzročilo 9 % požarov, prav toliko odstotkov jih je nastalo ob

vajah enot JLA. Pri statističnem primerjanju podatkov za obdobje 1971—1984 pa je s stališča preventivnih priprav za skrbljujoče, da za več kot tretjino požarov (34 %) povzročitelj ni znan. Nadaljnje primerjave poročil povedo, da več kot tretjina požarov (37 %) izbruhne ob sobotah, nedeljah ali praznikih, in to kar 56 % med 12. in 18. uro. Vse navedene številke, ki jih vsako leto zbiramo zaradi boljše ocenitve požarnega stanja, so osnova za to, da vemo, kako poleg izvajanja gasilskih ukrepov bolje usmerjati opozorila, objave, nadzor, pomoč in druge preventivne protipožarne akcije.

Eden od namenov vaje »NNNP — KRAS 86« je bil z močnejšo informativnopropagandno dejavnostjo povečati preventivne protipožarne ukrepe. Osnovni namen pa je bil alarmiranje in aktiviranje vseh sil in sredstev za zaščito in reševanje na širšem obalno-kraškem območju ter preizkus učinkovitosti delovanja in vodenja sistema protipožarne zaščite.

Glede na namen vaje so bili v izvedbi zastavljeni naslednji cilji: preveriti učinkovitost aktiviranja štabov in enot ter drugih dejavnikov civilne zaščite v protipožarni zaščiti; preveriti sistem učinkovitosti vodenja v odnosu štaba civilne zaščite do drugih dejavnikov civilne zaščite in družbenih subjektov v akciji reševanja; preveriti učinkovitost delovanja sistema opazovanja in obveščanja na vseh ravneh ter sistema zvez z vidika večnivojskih uporabnikov; preveriti možnost in učinkovitost sodelovanja s strukturami civilne zaščite iz sosednje republike Hrvaške; ugotoviti možnosti in hitrost uporabe letal in helikopterjev kakor tudi posebne opreme za gašenje požarov ter drugi cilji.

Skupna taktična vaja »NNNP — KRAS 86« se je začela s požarom v delovni organizaciji Plama v Podgradu. Ogenj je izbruhnil v temeljni organizaciji Poliuretani med malico in se hitro razširil na proizvodno pomembne objekte tovarne. Glavno nalogo gašenja so po alarmu opravili poklicni in prostovoljni gasilci z Reke, iz Opatije, Kopa, Ilirske Bistrice in Postojne. Aktivirane so bile tudi enote civilne zaščite v tovarni in izven nje. Gašenje je vodil operativni štab civilne zaščite v delovni organizaciji Plama.

Po uri boja z ognjem in s strupenimi plini se je zaradi vzgonskega vetra, goreče poliuretanske pene, vetrovnosti in nepozornosti gasilcev ogenj razširil na okolico tovarne, kjer je bila suha, nepokošena trava, borova podrast in brinjevo grmičevje. Kljub intervenciji operativnega štaba v tovarni in prostovoljcev-delavcev se je zaradi vetra požar hitro širil na vse strani, kasneje pa proti jugozahodu, proti gozdu.

* Republiški sekretariat za ljudsko obrambo, Županičeva 3, Ljubljana

Vodstvo reševanja je prevzel občinski štab civilne zaščite v operativni sestavi, ki je deloval na terenu in v centru za obveščanje v občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo. Zaradi širjenja ognja je bilo treba aktivirati vedno več in več novih svežih sil — delavcev, tabornikov, novih enot civilne zaščite. V vetru in suhi travi ter brinju se je ogenj širil s smodniško hitrostjo. Da bi zaščitili stari del borovega gozda, proti kateremu je divjala ognjena ujma, so gozdarji Zavoda za pogozdovanje Krasa začeli izdelovati protipožarno preseko. Kasneje so se jim pridružili mobilizirani pripadniki teritorialne obrambe. Poveljnik požarišča je odločil, da gasilci izvedejo ob požarni preseki tudi proti požar. Prek občinskega in republiškega štaba za civilno zaščito pa je po oceni situacije zaprosil še za pomoč letala canadiar CL 215, ki je priletel in sodeloval v akciji gašenja.

Požar se je nezadržno širil proti naselju Poljana v občini Sežana ter proti Lipovi glavi in hrvaški meji. Zaradi ogroženosti je bilo treba iz vzhodnega dela naselja izseliti prebivalce in živino. Naselje pa so pred ognjem branili gasilci.

Slaba komunikacijska povezanost ter neprehodnost kraškega terena je gasilcem in pripadnikom civilne zaščite otežkočala pristop in uspešno gašenje napredujočega požara. Občinski štab civilne zaščite v operativni sestavi je prek republiškega štaba zaprosil komando vojnega letalstva in protizračne obrambe JLA za helikopter Mi 8, ki naj bi prepeljal gasilske enote civilne zaščite prek neprehodnega terena na čelo požara. Helikopter Mi 8 je

na slabo vodnatem terenu gasilce preskrboval še z vodo v 200-litrskem gumijastem vodnem kontejnerju tovarne Sava Kranj. Drugim gasilcem in pripadnikom civilne zaščite pa je po terenu raztresal male Savine hidrokonte od 20 do 75 litrov za polnjenje brentač ali gašenje iz hidrokontov, kar se je izkazalo izredno uporabno.

Ker se položaja na požarišču ni dalo videti v celoti, poročila pa so bila izredno skopa, je poveljnik požarišča prek občinskih štabov civilne zaščite v Ilirski Bistrici in Postojni zaprosil športno letališče Postojna, da pošlje letalo s strokovno osebo, ki naj si ogleda situacijo na terenu ter mu o tem poroča.

Zaradi pomoči pri vodenju in koordinaciji med občinskimi štabi in štabi sosednje republike Hrvaške je bil aktiviran tudi republiški štab za civilno zaščito.

Po uri in pol je bilo treba za gašenje aktivirati vse sile in sredstva v občini Ilirska Bistrica in v sosednjih občinah. Pomoč v enotah in opremi je prihajala od vsepovsod. Nekaj svojih enot je poslal tudi opatijski občinski štab za civilno zaščito.

Nadzorovali so boke, ognjene zublje na čelih požara pa je veter metal tudi po petdeset metrov dalje. Občinski štab je prek republiškega štaba za civilno zaščito zaprosil za pomoč enote JLA in jih kot zadnjo in učinkovito ter opremljeno pomoč tudi dobil.

Že pogašen ogenj se je na pogoriščih in stikih ponovno vnel. Zaradi velike an-

gažiranosti sil in sredstev civilne zaščite na čelih požara je bilo na požarišču premalo dežurnih ljudi. Zato je uspešno prisločilo na pomoč poljedelsko letalo Piper Avioprivrede iz Zagreba, ki je vodo s postojnskega letališča pršilo po pogorišču oziroma grmovju, ki se je ponovno vžigalo. Oceno, da bi ogenj lahko prestopil hrvaško mejo in se razširil na ozemlje sosednje republike, je dal poveljnik po ogledu terena s helikopterjem 206 B Jet Ranger republiškega sekretariata za notranje zadeve.

Občinskemu štabu je naročil alarmiranje in pripravljenost štaba in enot civilne zaščite občin Opatija in Buzet. V to občino se je ognjena stihija po dveh urah divjanja tudi razširila, zato so tam pod skupnim vodstvom izvajali svoj del vaje.

Ob gašenju požara in izdelavi požarne preseke je bilo več udeležencev ranjenih in opečenih. Zagotoviti jim je bilo treba prvo pomoč in jih prepeljati v bolnišnico. V zvezi s tem delom je bila v vaji pridobljena posebna izkušnja.

Požar je bil končno ukročen ob 13.30, po treh urah in pol pustošenja. Seveda je šlo za operativne preskoke, kajti požar je zajel 8200 ha gozda, grmičevja in travnikov, od tega okrog 350 ha ozemlja SR Hrvaške. Tako velik požar bi gorel nekaj dni.

Med vajo je bila na magistralni cesti blizu Pivke zrežirana tudi prometna nesreča cisterne z gasilskim vozilom. Izlila se je večja količina strupene hlapljive snovi in potrebno je bilo reševati ljudi ter pre-

prečiti, da strupena kemikalija ne bi prišla v podtalnico.

Osnovno načelo skupne taktične vaje »NNNP — KRAS 86« je bilo, da se jo izvede po dejanskih načrtih civilne zaščite za naravne in druge velike nesreče na vseh vadbenih nivojih. Vse, kar je bilo potrebno za vajo dodatno pripraviti, je bilo pod naslovom vaje dopolnjevanje načrtov civilne zaščite za naravne nesreče.

Prav na osnovi postavljenega načela je bila vaja izvedena kot preizkus splošne pripravljenosti enot in štabov civilne zaščite ter drugih dejavnikov družbe za zaščito in reševanje ob velikem požaru.

Za izvedbo vaje republiško vodstvo vaj ni imenovalo nobenega posebnega operativnega vodstva in nobenih posebnih zvez za vodenje in poveljevanje. Vajo so vodili organi, ki so tudi po zakonodaji v sistemu SLO in DS dolžni ukrepati oziroma voditi akcije v primeru naravnih in drugih velikih nesreč. Tako so vse operativne aktivnosti v vaji vodili štabi za civilno zaščito vsak na svojem področju, oziroma skladno s sistemskimi opredelitvami ter zakonsko odgovornostjo. Vadbeni Republiški izvršni svet v akciji, pa je spremljal situacijo ob velikem požaru in ugotavljal ter usmerjal ukrepe reševanja z gospodarskega in socialnega stališča.

V celotni vaji »NNNP — KRAS 86« so sodelovale občine: Ajdovščina, Izola, Ilirska Bistrica, Koper, Nova Gorica, Piran, Postojna, Sežana, Buzet, Opatija in Rijeka. Osrednji del vaje »NNNP — KRAS 86« so izvajale tri občine: Ilirska Bistrica, Sežana

in Postojna. Skupno je bilo v akciji vključenih 6350 oseb, samo v osrednjem delu vaje pa je sodelovalo 1210 oseb, od tega 98 družbenih subjektov na vseh ravneh. Številke nas nedvomno prepričajo o širini in pomenu vaje.

Pred vajo »NNNP — KRAS 86«, ob vaji in po njej je bila izvedena tudi cela vrsta družbenih in informativnopropagandnih dejavnosti na temo preventive pred požari v naravnem okolju. Pri tem je šlo za objave v tisku, za izdelavo propagandnih plakatov in zloženek, oddaje na ljubljanskem in koprskem radiju. Televizija se je v akcijo vključila z dopolnilnim programom oddaj. Posebno aktivnost sta pokazali Socialistična zveza delovnega ljudstva in Zveza sindikatov Slovenije. Dobršen delež v sklopu vaje so prispevali tudi Gasilska zveza Slovenije, Zavod za šolstvo SR Slovenije in Železniško gospodarstvo Ljubljana.

Vaja »NNNP — KRAS 86« je bila dobro pripravljena in se je tudi uspešno končala. Ob analizi so bila mnenja udeležencev enotna, da je vaja dosegla temeljne cilje, kar je bil ne nazadnje rezultat temeljitih priprav nosilcev in velike prizadevnosti izvajalcev v vseh osmih primorskih občinah. Z dobrimi izkušnjami z vaje bo treba dopolniti načrte civilne zaščite za naravne in druge nesreče v primeru požarov v naravnem okolju.

V okviru izkušenj je bila potrjena ideja, naj bo gašenje vsakega požara ali akcija v primeru drugih velikih nesreč, tudi če prestopi občinske ali republiške meje, vodena strokovno operativno, enotno, v

okviru pooblastil in možnosti pristojnega štaba civilne zaščite. To načelo se mora odraziti v operativnih načrtih uporabe civilne zaščite. Vaja je tudi pokazala, da sta propustnost in učinkovitost zvez v veliki meri odvisni od strokovne usposobljenosti uporabnika, pogovorne discipline, predhodne priprave, racionalizacije jezika in drugih, tudi subjektivnih vzrokov.

Hkrati je samo izvajanje vaje, ki je zaradi velike dinamike in dogajanja terjalo visoko stopnjo usklajenosti vseh udeležencev, pokazalo nekaj pomembnih slabosti in pomanjkljivosti, izmed katerih so najpomembnejše prav na področju zvez in povratnega obveščanja, pravočasnega in ustreznega aktiviranja sil in sredstev civilne zaščite ter njihovo najoptimalnejše razporejanje, pomanjkanje ustrezne sodobne gasilske opreme za gašenje požarov na težko prehodnem kraškem območju in druge.

Vsekakor je bila izvedena vaja »NNNP — KRAS 86« velikega pomena za pripravljane učinkovite uporabe civilne zaščite v sistemu splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite ter je bila tudi med prebivalci tega področja ugodno sprejeta.

Preizkušeno je bilo torej načelo, da je treba idejo skupnega in enotnega spopada z ognjeno stihijo nadaljevati in dograjevati ne glede na občinske, regijske ali republiške meje.